

GORIŠKA STRAŽA

Štev. 13

V Gorici, v četrtek 14. februarja 1924.

Let. VII.

Nefrankirana
pisma se ne spreje-
majo. Oglasi se ra-
čunajo po dogovo-
ru in se plačajo v
naprej
List izdaja konsorcij
GORIŠKE STRAŽE
Tisk. Juch v Gorici
via Morelli 16.
Uprava in uredn.:
ulica Mameli 5.
(prej Scuole).

Zbor zaupnikov goriških Slovencev.

Zadnji ponedeljek dne 11. t. m. so se zbrali v društvenih prostorih, v Gorici, Via Mameli 5 člani ožjega in širšega odbora pol. društva »Edinosti«, katerim so se pridružili še številni drugi odlični zaupniki goriških Slovencev, da sklepajo o nastopu pri bližajočih se državnobor-
skih volitvah. Zborovanje je bilo zelo živahno. Govori so bili večkrat prekinjeni od glasnega ploskanja in krepkih medklicev. Debate so se vdeležili mnogi izmed navzočih, ki so se docela strinjali z izvajanjem glavnih govornikov. Tudi vsi sklepi so bili enoglasni in enodušni.
Zborovanje je otvoril preds. dr. Besednjak.

Govor pred. dr. Besednjaka.

Z veseljem in ponosnim srcem otvarjam zbor zaupnikov goriške dežele. Mnogoštevilna vdeležba naših mož in fantov nas navdaja z zadoščenjem in s pogumom. Moj pozdrav naj gre predvsem zastopniku idrijskega okrožja, zastopnikom cerkljanskega, bovskega, kobariskega in tolminskega okraja, pozdravljam in naši sredi odposlance iz Banjske planote in Baške grape ter zastopnike najbolj izpostavljenega dela naše zemlje: naših Brd. Pozdravljeni bodite odposlanci goriške okolice, zastopniki Zgoranje, Srednje in Dolnje Vipavske doline, pozdravljeni fantje in moške iz Rihemberka, pozdravljeni odposlanci iz Krasa, zastopniki z Doberdobske planote in zastopniki naše jadranske obale, moške iz Devina. (Slovenci iz Kanaške doline na Koroskem so poslali odboru pozdravno pismo in nam dali nekatere koristne mišljaje za bodoče državnoborske volitve).

Pozdravljam iz srcà vse ostale navzoče in jih prosim, naj pazno sledijo današnjemu pomenljivemu zborovanju.

Povabili smo Vas v Gorico, da sklepate kot zastopniki našega ljudstva o prevažnem vprašanju, ki je stopilo iznenada v naše politično življenje. Gre za skupni nastop našega naroda pri bodočih volitvah za rimski parlament.

Preden preidemo na ta glavni predmet današnjega zborovanja, je moja dolžnost, da kot predsednik goriškega političnega društva očrtam v glavnih potezah delo, ki smo ga dovršili, odkar je novi odbor zavzel svoje mesto.

Odbor našega društva je imel redno vsaki teden po eno ali več sej, tajništvo pa je pomagalo z naveti in posredovanji naravnost ogromnemu številu naših ljudi, ki so se zatekali v potrebi v naš urad. Gromada prošenj, dopisov in odgovorov ter številu oseb, ki so šli skozi tajništvo, nam dovolj jasno prikazuje, kolikšno zaupanje uživa naša organizacija v deželi.

Positivno delo mesto »prepirov.«
Politično društva se je držalo vsem svojem delu programa, ki

smo ga ob svojem nastopu javno proglasili pred goriškim ljudstvom. V duhu tega programa je stopilo društvo v boj za slovensko šolstvo in povzdignilo je svoj glas za slovenske sodnike, ki jih je vlada brezobzirno odstranila od naših domačih sodnij. Z našimi sodniki so izginili zadnji preostanki slovenskega sodstva, škoda je za naše ljudstvo ogromna in nepopravljiva.

Društvo je zavzelo svoje stališče proti civilnemu zakonu in se potegnilo brez strahu in omahovanja za goriškega knezonadškofa. Ne smemo zabiti, da je zadivjala borba proti našemu ljubljenski vladiki samo zato, ker se pretaka v njegovih žilah kri goriškega Slovence. (Klic: Bog ga živi!) Boj proti knezonadškofu je boj proti slovenskemu ljudstvu. (Burno ploskanje in odobravanje.) Ko so prefekti začeli v naši deželi sistematično vničevanje slovenskih prosvetnih organizacij, tedaj se je gor. društvo brez ozira na nevarnosti postavilo odločno v bran in njegov protest se je čul do Rima. Mi vemo dobro, kaj pomeni slovensko izobraževalno društvo v zgodovini slovenske kulture. Slovensko izobraževalno društvo je dvignilo množice slovenskega ljudstva iz nižave surovosti, potegnilo je široke plasti naroda iz nekulture k luči prave omike in izobrazbe. Če so Slovenci danes zavedeni, disciplinirani in omikani narod, ki se ne sramuje pogledati v oči večjim mogočnim in bogatim sosedom, za to gre v veliki meri hvala slovenskemu izobraževalnemu društvu. Izjavljamo, da so podprefekti zastavili sekuro na korenine naše ljudske prosvete. Toda gospodje naj se ne vdarjajo nikakim prevaram. Tudi ko bi vničili vsa naša prosvetna društva, posekali vse korenine slovenskega drevesa, bi vendar v najkrajšem času pognalo iz naše zemlje novo drevo, še lepše in krepkejše ko prvo. Slovenskega duha ne boste mogli zatreti! Bolj ko ga boste tlačili, bolj se bo razvijal in rasel. (Viharno ploskanje.)

Programu, ki smo ga lansko jesen proglasili, smo ostali, kakor vidite, zvesti. Naš trden sklep je bil, da se v prepire in krege ne spuščamo, temveč da za ljudstvo **pozitivno delamo.** (Klic: Dobro, tako je!)

Narodni svet.

Obenem smo pa smatrali za svojo sveto dolžnost, napeti vse svoje sile, da se ustanovi za vse Slovane v Italiji Narodni svet. Vsak pošten Slovenec in Hrvat mora priznati, da mora stati nad vsemi strujami in nad vsemi tremi političnimi društvi še nekaj višjega, ki združuje ves naš narod v obrambnem boju na zunaj. Žalostno pričevalo bi si izstavili Slovani v Italiji, ko bi ne bili sposobni ustvariti si take skupne ustanove. Naše društvo je stopilo zatorej hitro v stik s Trstom in se začelo pogajati za ustanovitev Narodnega sveta. Da bi prišli do zaželjenega cilja, smo Goričani močno in zaporedoma popuščali.

Popustili smo n. pr. od zahteve goriškega društva, da poslanci ne smejo biti člani Narodnega sveta. Znano je Vam, zakaj je naše društvo to zahtevalo. Goričani so trdili, da mora stati Narodni svet **tudi nad poslanci**, da jim mora dajati navodila in nadzirati njih delo.

Ko bi bili poslanci v Narodnem svetu, bi pa postali lastni sodniki, kar je grdo, škodljivo in nedemokratsko. Kako naj nadalje Narodni svet poravnava spore med poslanci, če sprti poslanci sami sedijo v Narodnem svetu? Naša zahteva je bila torej pravična! Kljub temu smo od nje popustili, ker so Tržačani to tirjali. Se več! V Trstu so pravili, da je Narodni svet nemogoč, ako dr. Wilfan ni njegov predsednik. Dobro, smo rekli, imejte ga! Tržačani so bili veseli in pogajanja so tekla ugodno naprej. Treba je bilo premagati le še eno oviro. Goričani smo mislili, da morajo Slovani v Italiji imeti nele skupni Narodni svet, ampak tudi skupno glasilo, čigar lastniki bi bili zastopniki vseh mišljenj. Tržačani so bili temu nasprotni. Ta točka je bila še nerešena in o njej bi se bila morala vršiti pogajanja. In res smo dobili v Gorico od dr. Wilfana pismo, naj določim jaz kot predsednik goriškega društva prihodnjo sejo, na kateri bi se bila nadaljevala pogajanja za ustanovitev Narodnega sveta. Toda preden smo mi mogli odgovoriti Trstu, se je zgodilo nekaj nezaslišane-
ga. V Trstu se je vršil občni zbor tržaškega društva, na katerem so sklenili, da raztegnejo Tržačani svojo organizacijo tudi čez Goriško. (Medklici: To je sloga.) V imenu sloge so obsodili samostojno politično organizacijo goriških Slovencev ter razglasili, da je naše društvo in njegovo delovanje nepotrebno in škodljivo. (Klic: Ta je pa lepa!) Narodni svet, ki bi moral družiti goriško, tržaško in istrsko društvo ter vse struje v višjo skupnost, so rekli, da je nepotreben. Na mesto Narodnega sveta, so izjavili, mora stopiti — njihovo **tržaško društvo.** (Zborovalci se spuste v smeh!) V imenu sloge so torej napovedali boj goriškemu društvu in nas začeli napadati v »Edinosti«.

Mi jim nismo odgovorili z enakim orožjem.

Dasi je bilo goriško ljudstvo žaljeno, napadeno in izzivano, smo kljub temu odklonili časopisni prepir in s tem je dokazala goriška politična organizacija veliko samopremagovanja in mnogo zrelosti. Odbor našega društva je objavil v časopisju izjavo, v kateri je z resno in moško besedo povedal tržaškim gospodom, da se z njimi ne mara pod nobenim pogojem kregati in prepirati. Na njihove žalitve hoče odgovoriti s **pozitivnim in požrtvovalnim delom** za narod. V očeh vseh poštenih in resnih Slovencev je bil ta odgovor za gospode pravi moralni poraz. Kakor ste videli vi in je videla vsa dežela, se ni »Goriška Straža« niti v eni sami besedi spu-

stila v prepir, ampak je raje ljudstvo poučevala, ga vzgajala in bodrila, in mu dajala poguma. Ljudstvo nam je bilo zato hvaležno in to je naše zadoščenje. Toda gospodje so našo poštenost in miroljubnost prav grdo zlorabljali. »Edinost« nas je trajno zbadala, nas vedno iznova žalila, nas direktno ali indirektno napadala in to je šlo iz meseca v mesec brez prenehanja. Ker smo se zavedali, da je prepir brezploden in ljudstvu škodljiv, smo skoro pet mesecev dosledno molčali ter korakali naprej po svoji pošteni poti.

Izmenjava denarja.

Niti v trenutku, ko so se razpisale volitve v rimski parlament, in je bilo treba pripraviti ljudstvo na enotni nastop, ni »Edinost« nehala s svojimi napadi. Nasprotno! Ravno v tistih dneh je svoje napade še poostrila in povečala. Priliko za to ji je nudila izmenjava denarja. Vi se še dobro spominjate, kako je bilo s to žalostno zadevo. Za časa mirovne konference v Genovi je zastopnik Jadranske banke izpovedoval od italijanskih in jugoslovanskih vladnih zastopnikov, da se je zamejval denar bankam, zadruga pa niso dobile nič. Tržaško pol. vodstvo kljub našemu pozivu ni hotelo poslati v Genovo nikogar, da bi tam branil interese ljudstva proti bankam. Ti dogodki so silovito ogorčili vso deželo in »Goriška Straža« se je brez omahovanja postavila na stran zadrugištvu ter započela boj za pravično izmenjavo. Gledala ni ne na levo ne desno, ampak neustrašno obsodila krivce. Brž pa se je oglasila »Edinost« in izjavila skozi usta dr. Wilfana, da je naš naš top krivičen in da ni nič slabega, če se je izmenjal denar bankam. Saj je po njegovem imelo od tega korist naše narodno gospodarstvo in je s temi bankami bilo celo združeno »naše narodno ime«. Kdo je imel prav, mi ali Trst, se je prav kmalu izkazalo. Vse milijone, katere so dobile banke, so pospravili bankirji, naši ljudje pa, ki so imeli naložen denar na banki, niso prejeli niti vinarja. Jadranska banka v Trstu, s katero je bilo združeno naše narodno ime, se je pa spremenila v italijansko fašistovsko banko. Vsak slepec v deželi je spregledal, na kakšni strani je pravica. »Goriška Straža« je započeti boj nadaljevala in slovesno izjavila, da ne bo odnehala, dokler se ljudstvu denar ne izmenja. K sreči nismo bili v naši pravični borbi osamljeni. Tu in on stran meje se je javnost začela zanimati za obupni položaj naših zadrug. V Jugoslaviji so se vzdignile velike stranke in njihovo časopisje je začelo boj za našo izmenjavo. Zadrugne zveze v Ljubljani in Celju so začele pritiskati na vlado, na vlado je pritisnil tudi glavni Savez celokupnega zadrugištvu Jugoslavije. V kratkem času ni bilo politika v Jugoslaviji in Italiji, ki bi ne bil vedel, da se je godila primorskemu ljudstvu krivica. Krik oškodovanih primorskih Slovanov je

odmeval od Rima do Beograda. Ko se je bližal končni sporazum med Italijo in Jugoslavijo, je stalo naše združništvo v osrčju vsega zanimanja in vsi so se trudili, da bi se krivica popravila. Postalo je naravnost nemogoče, da bi se naše zadruge še enkrat pozabile. Da zadrug niso zabili, za to ima prav odlično zaslugo naša organizacija in predvsem tudi »Goriška Straža«. (Klic: Tako je!)

Naša naloga je končana.

Ko je prišla v deželo vest, da se bo denar zadrugam zamenjal, se je ljudstvo oddahnilo in nas se je polastilo veselje. Hvala Bogu, da je pravica zmigala, in se je vendar enkrat spravilo z dnevnega reda to moreče vprašanje. Ko smo zvedeli, da pride ljudstvo do denarja, je bilo za nas vprašanje rešeno. Ne tako Trst. V »Eдинosti« so gospodje otvorili na nas ogenj in nas začeli ostro napadati. Vaš boj, vpijejo, je bil grd in škodljiv, sedaj je to jasno dokazano. (Klic: Bravo! Ti pa znajo!) Mesto, da bi bili gospodje tihi, se hočejo zopet kregati in prepirati. Ni treba, da se z njimi pričamo. Vi vsi in vsak pošten človek ve, da je bilo potrebno poskrbeti, da zadrug zopet ne zabijo in zato je odločen in glasen boj bil potreben in koristen in, kakor vidimo, je rodil zaželjeni uspeh. Povejte mi: ali se niso pozabile pri tej pogodbi premnoge stvari, ki so še važnejše ko izmenjava denarja? Gotovo so se. Kdo nam more zagotoviti, da bi ne bili pozabili ravno tako naših zadrug? Nihče. Ko bi bili po želji besed v časopisju lepo molčali in gledali vdano, kako dobivajo banke denar, zadruge pa nič, tedaj imam hudo sumnjo, da bi bilo ostalo naše ljudstvo pri pogodbi tudi glede izmenjave denarja praznih rok. (Burno ploskanje.)

Pred zaupniki!

Vseh teh stvari mi nismo iznašali v časopisju. Držali smo se, kakor sem že poudaril, načela, da potrebuje naše ljudstvo pozitivnega dela in ne preprirov. Od dneva, ko smo stopili na sedanje mesto pa do današnjega dne smo požrtvovalno molčali in delali. »Goriška Straža« je priča, kakšen duh je vodil politično organizacijo goriških Slovencev. Danes pa je nastopil trenutek, ko izpraznimo lahko svoje srce pred Vami, ki ste zaupniki ljudstva. Pred zborom zaupnikov moramo govoriti, njim moramo povedati vse, kar se je nabralo v nas v zadnjem triletju. Vi in samo vi ste merodajni, da sodite.

V boj za skupne ideale našega naroda.

Naše današnje poročilo naj bo odgovor na napade naših nasprotnikov. Z enim mahom hočemo zadevo rešiti. Na to pojdemo zopet na pozitivno delo! Držati se hočemo zvesto naše poštene poti, od katere nas ne bodo odvrnili ne napadi in ne obrekovanje. Nikdar nas ne boste gospodje, zavedli, da bi se z Vami kregali in prepirali.

Vsikdar pa, ko pojde za skupne ideale in interese našega naroda, se bomo združili v enotno fronto z našimi nasprotniki in se borili z njimi kakor bratje z ramo ob rami. Tak trenutek se nam bliža sedaj, ko stojimo pred volitvami v rimski parlament. Zato bo naše zborovanje izvenelo kljub vsemu, kar se je zgodilo, v klic po enotnem in složnem nastopu dne 6. aprila.

Praden zaključim svojo besedo, moram, častiti zbor, omeniti še en dogodek, ki nas vse veseli. »Goriška Straža«, katero so radi njene mo-

žatosti, pregnali v Trst, se je vrnila po skoro enoletnem begunstvu začetkom leta domov. (Živio »Straža«!) List, s katerim smo mi združili svojo usodo radi katerega kljubujemo radevolje tudi najtežji osebnosti nevarnosti, bo ostal vedno in stalno neustrašen branitelj pravic našega ljudstva. Naj pride nad nas

Govor posl. Ščeka!

Goriško in tržaško društvo.

Slavni zbor! Po izvajanjih našega predsednika, ki je opisal pozitivno delo pol. društva, kar je izzvalo Vaše burno odobravanje, mi pripade naloga, da opišem razmerje med tržaškimi in goriškimi društvom od avstroogrskega poloma. Ta naloga je neprijetna, ker je združena s kritiko, toda potrebno je, da zaupniški zbor izreče svoje jasno mnenje o položaju. Leta 1920. so se na poziv političnega društva »Eдинosti« v Trstu zbrali zastopniki vseh strank in stanov, da bi se združili v enotno politično društvo z enotnim programom, ker politično društvo »Eдинost« v Trstu ni imelo nikdar nobenega programa. Vслед tega se je na podlagi nekaterih referatov in zlasti na podlagi referata gospoda župnika Iv. Rejca določil program, ki je v socialnem in gospodarskem pogledu težil za gospodarsko povzdigo revnih slojev našega naroda, v narodnojezikovnem oziru oznanjal najostrejšo borbo za ohranitev slovenskega značaja naše zemlje, v kulturnem oziru pa sprejel načela in moralo krščanstva. Izključeval pa se je klerikalizem kot nadvlada enega stanu, kar se je itak že bilo preživelo.

Pri nas smo navajeni, da ko se enkrat odločimo za program, ga nimamo samo za krinko ali za slavnostno parado v gotovih dneh, ampak da ga zares udeležujemo. Program se mora izražati v časopisih, v organizacijah in v vsem delovanju.

Udeleževanje programa. — Prvi spori.

Dokler se je program sprejel v besedah, so k temu vsi ploskali. Ko pa je šlo zato, da bi ga začeli izvajati, smo tisti, ki smo se hoteli programa držati, takoj začutili odpor od strani takozvanih tržaških krogov. Proti ustanavljanju zadrug so se — kakor pred šestdesetimi leti vaški oderuhi proti domačim posojilnicam — dvignili narodni veletržci. Neki veletržec je svoječasno dejal tedanjemu glavnemu uredniku »Eдинosti«, da se bodo oni (narodni veletržci) zbrali in z večmilijonskim kapitalom ubili naše zadruge. In kdaj ste čuli, da bi bilo tržaško društvo upoštevalo prvo sprejeto načelo — to je — gospodarsko povzdigo revnih slojev in da bi v smislu programa začelo boj zoper bogatine? Kako naj bi to storili, ko so ti bogatini njih prijatelji, ki so jih vabili na pojedine, kako naj bi to storili ko je imela Jadranska banka več sto deležev pri »Eдинosti«? Kako naj bi se tržaški voditelji dvignili zoper gospodarsko izkoriščanje, ko so kapitalistično-buržuazno vzgojeni? Ne moremo reči, da niso delali za ljudstvo, toda vselej, in samo tedaj in tako, in kolikor se to delo ni križalo z interesi bogatinov.

Vprašanje kolonstva.

Posebno oster pa je bil spor glede kolonstva. Narodno gospodarska znanost uči, da je kolonstvo za celokupno človeštvo dandanes škodljiva ustanova toliko v moralnem kakor tudi v gospodarskem oziru. Samostojen kmet je moralno višji od kolona in tudi zemlja se obdelu-

tudi najtežje, naj se našim minljivim osebam zgodi kar koli, goriškega ljudstva in njegove pravice ne bomo zatajili nikdar.

»Goriška Straža« hoče s slovenskim ljudstvom deliti vse gorje in vsako veselje, z njim hoče živeti in umreti. (Viharno, dolgotrajno ploskanje.)

je najboljša, ako je tisti, ki jo obdeluje, tudi gospodar zemlje. Grofovsko kolonstvo je torej škodljivo. Po programu bi bilo moralo društvo zavzeti jasno stališče, in to v prilog kolona proti veleposestniku. To pa tudi iz zgoj jezikovno-narodnega stališča. Veleposestniki so kolonom, da bi ne stavili večjih zahtev, venomer pretli: Ako ne boste tihi, vas izženemo in pokličemo Italijane, ki bodo radi delali. Ti narodni veleposestniki se torej niso pomišljali zapoditi slovenskega briškega ljudstva z njegove rojstne zemlje.

Radi tega sem stavil interpelacijo na društveni odbor, toda odgovora so se v Trstu branili. Zakaj? Ker so bili v Brdih opore tržaških voditeljev slovenski veleposestniki.

Kakor je društvo lomilo svoj program v prvi točki, istotako je to delalo v tretji, ker je ustanavljalo organizacije, katerih duh je bil in je v očitnem nasprotju s programom. V tem je tičal globoki spor med tržaškimi voditelji in med nami, ki smo bili prežeti socialnega duha in smo hoteli da bi nam bil program resnica in življenje. Umljivo je, da se je vez vedno bolj rahljala.

Zakaj se nismo takoj razšli? Logika bi tirjala, da bi se po teh prvih poskusih skupnega bivanja pod isto politično streho razšli: to pa se ni zgodilo. Zaka jne? Ker so buržuazni gospodje v Trstu imeli naivljivejši list »Eдинost«, v katerem so oni dan na dan vrizarjali bobneči ogenj o slovi in o mili »Eдинosti«; te fraze so bile silovito mamljive, tako da so begale naše ljudstvo in premamile večino naše inteligence.

Ločili se nismo tudi zato, ker smo upali, da bodo vsaj razsodnejše osebe tržaškega izobraženstva izpregledale, da je boj, ki ga oni vodijo, le deloma naroden, in da edinole program, ki smo ga bili skupno sprejeli, obsega zares celokupno naše narodno življenje.

Tržaška buržuazija pa se je bala zamere pri svojih kapitalističnih prijateljih in je ostala zvesta svojemu stališču.

Kaj tedaj?

Edino pravilno bi bilo, da bi se pošteno ločili, eden na desno, drugi na levo, oni brez programa, mi s programom, v dve stranki in da bi vsak ločeno delal, skupno pa bi šli v boj za načelo, ki nam je edino še skupno ostalo, to je borba za ohranitev naše narodnosti in našega jezika.

Zgodovina nas uči.

Žal da nismo že koj 1919. začeli delovati na podlagi izkušenj, ki so jih imeli s Trstom Istrani in Goričani že davno pred vojno. Dr. Anton Gregorčič, ki spada brez dvoma med prve narodne delavce na Primorskem, je po vojni prorokoval, da ne bo mogoče trajno skupno s Trstom orati, zakaj tržaška želja po hegemoniji je že od začetka izključevala sodelovanje Goričanov v narodni politiki, kar pa je bilo vselej v veliko škodo goriškega narodnega gospodarstva. Te izkušnje so

imeli stari goriški borei že več desetletij pred vojno in zato so se morali ločiti od Trsta. Kar so skušali Goričani, to se je dogodilo tudi stranom. Tudi Istrani so bili združeni s Trstom v eni organizaciji, toda tudi nad nje je prišla u bridkih izkušenj. Veliki narodni delavec dr. Trinajstič se je čutil primoranega, da se je ločil od Trsta ter je osnoval »Politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri«.

V velikih istrskih bonitetnih živela želja, da bi čim več korist svojemu ubogemu narodu, zato so morali delati samostojno in pod mačehovsko oskrbo tržaške buržoazije. Kadar pa je šlo skupne narodne interese, tedaj bili vselej pripravljeni, da so šli Trstom skupno v boj. Dr. Matjaž Laginja, oče tužne Istre, čigar imeno vedno blestelo v zgodovini istrskega naroda, me je večkrat poljivo poslušal, ko sem mu pripovedoval o težavah, ki jih imamo s Trstom. Častitljivi in sivolasi Laginja mi je ponavljal: »Sinko moj, te dobre razumem, tudi jaz imam svoje izkušnje.«

Ako smo težili za tem, da se odcepimo od tržaške gospode, smo imeli pred očmi vselej korist našega ljudstva na Goriškem kakor tudi korist celokupnega našega naroda v Italiji. Naša dolžnost je bila da smo se osamosvojili od tržaške gospode in to smo storili predlozskim. Istra tudi ni mogla drugje in tako so Istrani nanovo oživeli staro »Politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri«, pod čigar kriljem se zbira naš narod v Istri.

Kameleonstvo.

Neki tržaški Slovenec je pred nedolгим časom dejal, da je »Eдинost« najbolj kameleonski slovenski list vseh slovenskih dežel. In je istina. Kdor pazljivo in umno ne čita lista, se tega sploh ne zaveda. Konkretna dejstva bodo najljubši dokazi za mojo trditve. Kar velja za list, velja tudi za tržaško društvo.

Leta 1920 smo vsi Slovani v Istri sorejeli enoten program. Ta »Eдинost« ga je odobrila. Z besedo samo z besedo. Zakaj v praksi ni maralo nikdar izvajati. Novi odbor goriškega političnega društva ki je sprejel vodstvo lansko jesen je v svojem prvem manifestu javnost na novo proglašil program iz 1920. ter ga je dosledno tudi vajal. Nekaj dni zatem je tržaško »Eдинost« celotni program priobljala in pristavila da se s programom povsem strinja. Ko pa je tržaško pol. društvo letos (menda sredinuarja) objavilo v listu oklic strnitev v edinstveno fronto, lahko črno na belem brali, da je tržaško društvo goriški program katerim se je par mesecev prej strinjalo, sedaj obsodilo.

Da se obnašata društvo in »Eдинost« prav kakor močeradski spreminjajo svojo barvo, se pričate tudi iz tega dejstva: Nekolikokrat ste čitali v dnevniku, da se je izrazila želja za ustanovi »Narodnega sveta«. Vsak čital »Eдинosti« je bil prepričan, da tržaški gospodje kdo ve kako zagovorniki Narodnega sveta-resnici pa je stvar čisto druga. Sam dr. Vilfan je ob najboljših vesnih trenutkih izjavljal, da začani načeloma nočejo Narodnega sveta (čujte, čujte!) in da četud se v sili ustanovil, da se bo on ril proti njemu toliko časa, dok se ne zruši in se ne vzpostavi eno tržaško društvo (začudenje).

(Nadaljevanje na 5. strani.)

K
IZ GA
V nede
petila v
vzornemu
stru nepr
tom Tom
potni po
Poljski č
je tako
ljal na
del je P.
v roko,
ber. Rev.
za delo.
je, da je
službo te
dejanje.
ško. Naj
ski čuva
spokori.
no porav
pridnemu
dane b
plačati z
ozdravi.

IZ KOŠ
V naši
lostno. P
prebivale
na se ko
lo v voj
stvu, mn
gostlaviji
v Trst i.
dve izob
nico za g
sojilnico,
občinska
kov, a vs
našo vas
pa je vs
lo koma
polja so
cesta, ki
našo vas
da je ža
sicer im
ramo isl
grapah
rala naš
Pri vsej
nam lju
vojni i
gmajne,
mo niti.

Ma
Toplo
na strel
so se le
so hod
ljudje.
Mati
šolo. N
še vse
se blešč
učitelja
kim in
Odda
vasi je
ure od
moški š
— so b
bilo oš
ko kril
nici je
culo, v
par no
levici P
vozlu j
ki jo j
Mati
pila si
da je o
ge so j
obraz j
čih. H
in dol
se blešč
čena.

Kaj je novega na deželi.

IZ GABERJA NA VIPAVSKEM.

V nedeljo dne 3. februarja se je pripetila v naši vasi priljubljenemu in vzornemu mladeniču Peganu Silvestru neprijetna in huda nesreča. Z bratom Tomažem sta šla med poljskim potmi po opravkih proti Ponikvam. Poljski čuvaj, ki ne zna rabiti orožja, je takoj in brez vsakega povoda streljal na oba brata z lovsko puško. Zadel je P. S. ter ga ranil najbolj hudo v roko, hrbet in boke. Vlovil je 25 šiber. Revez bo za več časa nesposoben za delo. Mnenje vsega prebivalstva je, da je poljski čuvaj prekorajčil svojo službo ter da je odgovoren za svoje dejanje. Orožniki so mu odvzeli puško. Naj bolj umestno je, da uvidi poljski čuvaj svoj greh, ter da se zanj spokori. Zato naj se pri županstvu mirno poravnata. Poljski čuvaj naj plača pridnemu fantu primerno odškodnino da ne bo stradal. Odškodnino mora plačati za ves čas, dokler Silvester ne ozdravi.

IZ KOSTANJEVICE NA KRASU.

V naši vasi je po vojni prav res žalostno. Pred vojno je bilo pri nas 1000 prebivalcev, danes pa šteje naša občina še komaj 500 duš. Nekaj jih je padlo v vojni, drugi so pomrli v begunstvu, mnogi so se stalno naselili v Jagodslaviji, precej jih je odšlo za vedno v Trst i. t. d. Pred vojno smo imeli dve izobraževalni društvi, zavarovalnico za govejo živino, hranilnico in pošilnico, samostojni poštni urad, lepa občinska napajališča, do 6 obč. vodnjakov, a vsak kmet še svoj vodnjak; skroz našo vas se je vila lepa cesta. Danes pa je vse razbito. Hiš se je vspostavilo komaj polovica; cerkve še nimamo; polja so še vsa močno poškodovana; cesta, ki pelje iz Gorice v Trst skozi našo vas se nahaja v takim razsulu, da je žalostno in sramotno. Vodovod sicer imamo, toda vode ni. Vodo moramo iskati v starih vodnjakih, po grapah kot živina. Plačati pa bi morala naša občina do 2000 lir za vodo. Pri vsej revščini moramo še trpeti, da nam ljudje, ki nabirajo žico in drugi vojni material zažigajo senožeti, gmajne, mlada drevesa, tako da nimamo niti dovoljno stelje za živino.

Mater je zatajil.

Toplo je bilo in sneg se je tajal na strehah; kapalo je dol in kaplje so se lesketale v solncu. Po cestah so hodili lepo oblečeni mestni ljudje.

Mati je prišla prezgodaj pred šolo. Na velikem prostoru je bilo še vse mirno; okna visoke hiše so se bleščala in časih se je začul glas učitelja, ki je govoril v šoli z rezkim in zvonečim glasom.

Oddaleč je bila prišla mati; iz vasi je prišla, ki je bila dobre štiri ure od mesta. Njeni škornji — moški škornji, ki so segali do kolen — so bili vsi blatni; tudi krilo je bilo oškropljeno — široko kmetiško krilo z zelenimi rožami. V desnici je imela mati dežnik in veliko culo, v kateri je prinesla srajce in par novih škornjev za Jožeta; v levici pa je držala velik robec in v vozlu je bila shranjena desetica, ki jo je bila prinesla za Jožeta.

Mati je bila trudna in lačna; kupila si ni zjutraj nič kruha, zato da je ostala tista desetica cela. Noge so jo bolele in kašljala je; njen obraz je bil suh, jame so bile v licih. Hodila je po trgu počasi gor in dol in je gledala na okna, ki so se bleščala, kakor bi bila pozlačena.

Kljub neznanski bedi smo pa vseeno visoko obdačeni za leto 1924. Napravili smo že mnogo prošelj na razna oblastva, da bi upoštevala naš izredno težki gospodarski položaj. Izročili smo pred dnevi podatke tajništvu Kinefske Delavske zveze v Gorici, da nam prirodi to: adevno prošnjo neposredno na ministrskega predš. Mussolinija. Kostanjevica, Opatjeselo, Lokvica, Hudi Lcg. Brestovica, Sela, Korita, Nova vas, so vredni posebnega upoštevanja od strani davčnih oblasti, ker je ravno ob teh vaseh tekla fronta. Potrebno je, da odpošljejo oblastva na lice mesta davčnega strokovnjaka, da se prepriča, da ne more ljstvo teh vasi plačvati davkov, temveč da bi ga morala vlada celo še podpreti. Zato zganite se na merodajnih mestih in priskočite na pomoč obupajočemu ljudstvu!

Več občinarjev.

IZ SRPENICE.

Draga „Goriška Straža“! Sprejmi to kratko poročilce med svoje dopise iz dežele. Nerad pišem in se pritožujem po časopisju o naših težavah in skrbih, ki jih ima sleherni od nas ne le zadosti, ampak celo preveč; vendar tokrat me silijo razmere, ki so nastale in ki bi se znale razviti v splošno škodo. Tu pri nas in v celem bovškem okraju, se z vsakim dnevom oglašja bolj revščina in pomanjkanje. Da bi se olajšala beda, sili vse v tujino za zaslužkom. Pretekli teden je odšlo v Francijo v železne rudnike iz Srpenice in Zage 22 moških; po večini so družinski očetje, ki so bili siljeni zapustiti svoje drage družine, da le tem priskrbe vsaj najpotrebnejšega kruha. Tudi v Ameriko se pripravljajo možje in fanti, ali do sedaj se je le enemu posrečilo vdobiti dovoljenje. Plačevanje vojne odškodnine je popolnoma prenehalo; morda je krivo dejstvo, ker pripravlja državna tiskarna šele sedaj beneške obveznice.

Kakor se je izvedelo, se namerava ustanoviti na Žagi italijanski oštroški vrtec. Namen tega „Asila“ je vsakemu predobro znan. Ne Zagarjem, niti starišem sosednjih vasi ni volja prodajati svojih malčkov za žlico mineštre. Naši otroci so vajeni slovenskih oblie

V šoli je zazvonilo; zvonilo je dolgo in nato je nastal šum in rop. Iz velikih vrat se je usulo vse polno študentov; najprej tisti mali iz nižjih razredov — kričali so in se podili po trgu; za njimi večji študenti — stopali so bolj resno in visoko. In prišel je tudi Jože v gruči veselih tovarišev.

Ugledal je mater — zelenorožasto kmetiško krilo, visoke, blatne škornje, rdečo jopo, na glavi pisano ruto, prevezano zadaj, in veliko culo in nerodni dežnik.

»Ali ni to tvoja mati?« je vprašal tovariš.

»To ni moja mati!« je odgovoril Jože.

Sram ga je bilo zelenorožastega krila, visokih škornjev, rdeče jope in rute in dežnika in velike cule; v tej veliki culi so bile njegove nove srajce, ki jih je šivala mati ponoči in so kapole njene solzne nanje.

Skril se je v gručo in je šel mimo. Mati pa je stala in je gledala s skrbnimi očmi. Kmalu je šum ponehal, samo še pomalo so prihajali študenti iz šole; potem je zazvonilo in vse je bilo spet tiho.

Že se je mati napravila, da bi šla na stanovanje Jožetovo in da bi ga tam počakala. Ko je storila nekaj korakov, se je spomnila, da se je morda zamudil kje v šoli, in se je vrnila in je čakala.

in te bodo tudi je! Da so naši ljudje rejeni z oblicami, državi po volji, je dokazal zadnji aabor, pri katerem je bilo nad 90% fantov potrjenih.

Nadaljevanje „Kaj je novega na deželi“ na str. 6.

LISTNICA UREDNISTVA.

Monpaderno, Istra: Priserena hvala za obvestilo. Javili smo zadevo merodajnim krogom. Če ne bo pomagalo, prosimo, da nam sporočite.

Izmenjava denarja.

Pogodba med Jugoslavijo in našo državo ima poseben dodatek, glasom katerega se obvezuje naša vlada, da bo čim prej uredila izmenjavo še ne izmenjanih kron naših zadrug. Da ne bo kdo tega napačno tolmačil, opozarjamo, da gre pri tem v prvi vrsti za krone, ki so bile naložene pred 3. novembrom 1918, ker je vlada vedno načelno odklanjala vse druge prošnje.

Zadružna zveza v Gorici je temu vprašanju posvečala največjo pozornost že vsa ta leta, kakor izhaja iz poročil vseh povojnih občnih zborov. Ker tu ni mogoče popisati ogromnega dela, ki ga je imela zveza radi te zadeve, omenimo le sledeče: V zadnjem času je intervenirala pri ministerskem predsedniku Ekse. Mussoliniju v Rimu neposredno po svojem zastopniku. Ministerski predsednik je že takrat rešitev vprašanja obljubil ali izvršitev se je, kakor kaže nekoliko zavlekle. Zadeva je bila izročena pismeno tudi sedanji vladi, kot vsem prejšnjim in tudi tukajšnje oblasti so sprejele vse prepise naših spomenic v znanje.

Pred podpisom pogodbe (9. januarja) se je po nalogu rimske vlade pri goriški Zadružni zvezi osebno oglasil višji zakladni nadzornik komendator G. Cappella, ki je svoj čas vodil zakladni inšpektorat v Trstu in se kot tak do dobra seznanil z našim vprašanjem. Zveza je od vseh prizadetih članic svoj čas zahtevala izvirne računske izvlečke. Te je dala na razpolago g. komendatorju in s tem dokumentirala stanje neizmenjanih glavnic vseh zadrug, ki so nam dale po-

trebno gradivo na razpolago.

V razgovoru je zvezin zastopnik g. a komendatorja prosil, naj se upošteva pri končni rešitvi tudi velika škoda, ki so jo imele zadruge, ker se jim glavnic ni obrestovalo. Izročil mu je prepis seznama prizadetih zadrug in njih neizmenjanega denarja in za vsak slučaj tudi statistiko vojnih posojil. O tem obisku, ki je napravil zelo ugoden vtis, je goriška zveza takoj obvestila tudi tržaško Zadružno zvezo.

(„Gospodarski list.“)

TO IN ONO.

POROD NA CESTI.

Neka J. K. iz Standreža je šla pred nekaj dnevi po opravkih skozi Oslavje. Bila je v zadnjih dneh nosečnosti. Nankrat začuti močne bolečine in še predno je prehitel na lice mesta poklicani avtomobil „Zelenega križa“, je povila kar na prostem zdravega, krepkega fanta. Naj bi bil tudi novorojček tako zdrave narave kot njegove mati!

KAKO VISOKA JE ČLOVESKA GRBA?

Neki angleški profesor se je posvetil študiju o človeški grbi. Umrl je v Liverpoolu. Ob svoji smrti je zapustil knjigo, ki je obsegala 2000 strani in ki je govorila samo o grbi. Največ grbastih je po mnenju tega profesorja v Španiji; v španski vasi Sierra Maroni pride na 13 ljudi en grbast; tudi v Franciji je precej grbastih. Na celem svetu pride na 1000 ljudi po en grbasti, to je 1 milijon grbastih na celem svetu. Ako bi bila vsaka grba samo 20 cent. visoka, bi bila višina vseh grb 200 km. Revni človeški rod, ki ima toliko nesreče in toliko nesrečnih, vendar se nam smili skoraj še bolj profesor, ki je celo življenje študiral, pisal in meril to nesrečo.

PRVI IN OB ENEM ZADNJI ZGIB PO 15 LETIH.

V umobolnici v Kromerizu je bil celih 15 let v oskrbi neki kmetič s Hane, ki se ves ta čas ni premaknil, ne črnil besedice. Morali so ga pitati in oblačiti. Neprestano je del v svojem kotičku in strmel v prazno steno. Šel

zu k njej in jo je držal za roko. Pri sreču mu je bilo, da bi se skrtil, in da bi zajokal naglas. Srečavali so ga tovariši in tudi tisti tovariš ga je srečal, ki ga je bil vprašal pred šolo: »Ali ni to tvoja mati?« Jožeta ni bilo več sram — zaklical bi naglas: »Glejte, to je moja mati!«

Hodil je zraven matere, na njegovi duši pa je ležal greh in ga je tiščal k tlom, tako da so bile njegove noge trudne in težke. Hodil je zraven matere kakor Judež zraven Kristusa.

Zunaj mesta sta se poslovila. Jože se ni mogel več premagovati; pokleknil je pred mater in je zajokal: Pred šolo sem vas videl, pa me je bilo sram. Zatajil sem vas, mati! Odpustite mi!«

Za hip se je materi stemnilo nagubano čelo. A koj nato se je sklonila še niže in je pogladila Jožeta po mehkih laseh.

»Le priden bodi, Jože, pa Boga ne pozabi!«

In tako sta se ločila. Oddaleč je Jože še enkrat zaklical: »Z Bogom!« A na ovinku se je ozrl; videl je mater, kako je šla počasi po blatni cesti; njeno telo je bilo sključeno, kakor bi nosila na ramah veliko breme.

In odtakrat ni Jože nikdar več zatajil svoje matere.

Po Ivanu Cankarju.

Navzlic temu pa se je »Eдинost« tudi kasneje izjavljala za Narodni svet. Na občnem zboru tržaške Eдинosti, ki se je vršil dan pred Silvestrovem 1923., so se modice izrekli proti narodnemu svetu. In da to niso močerad, kameleoni!

Se en tak lev vzled tržaškega kameleonstva.

Gospod dr. Wilfan se je obrnil lani na jesen na Zvezo duhovnikov, da bi šli z njim v »enotno fronto«. Ker pa je vedel, da bi mu mogel slediti samo, če bi on priznal temelje krščanskega svetovnega naziranja, je že v pismu dejal, da kar se tiče svetovnega naziranja, da ne more biti nobene diference.

S tem je torej priznal kršč. svetovno naziranje. Isto je storila »Eдинost«, ki je v začetku tega leta priobčila članek, v katerem beremo stavek: »Mi smo nasprotniki brezverskih učilnic«; ista »Eдинost« je v drugem članku, še bolj pojasnila svoje stališče, ter se je izjavila za krščansko vzgojo.

V obrambi zoper napade od strani »Istre« je »Eдинost« odločno branila svoje krščansko stališče. S tem so očitno priznali, da izpovedujejo oni kot stranka krščansko svetovno naziranje. Letošnja »Eдинost« pa je priobčila uvodnik, v katerem pravi, da po svojem že 50 let starem »programu« združuje vse Slovane brez razlike na svetovno naziranje. Kaj se to pravi? To se pravi, da sprejema »Eдинost« kot dobro tudi proti krščansko naziranje. Kako stoji potemtakem »Eдинost« na stolišču krščanskega svetovnega naziranja, če stoji istočasno tudi na nekrščanskem in sploh vsakem drugem svetovnem naziranju? Sam Bog vedi, kakšno je pravo svetovno naziranje tržaške »Eдинosti«.

Častiti zbor! To so le nekateri izbrani slučajji izmed neštete množice kamaleonstev, ki polnijo dan za danem predale »Eдинosti«. V tem oziru naša »Eдинost« prav nič ne zaostaja za tržaškim »Piccolom«.

Napadi na mojo osebo.

Razen splošnih pavšalnih očitanih, ki jih širi »Eдинost« o moji osebi (slabi nameni se vidijo v tem, da se ti napadi navadno priobčujejo v nedeljski izdaji, ker se ta dan prodaja 4000 izvodov več ko navadno, tako da se blatenje bolj širi!), je prinešla »Eдинost« tri posebne očitke: da sem se v Gorici fašistom poklonil, da nisem hujškal slovenskega šolstva, da sem hujškal urednika »Istrske Riječi«. Vsa tri očitnja so padle izmišljotine.

Nikdar in nikoli se nisem šel fašistom poklonit. Zato najosvetlim dotično mesto »Eдинosti«. Ko je izbruhnila fašistovska revolucija, sem prejel iz Gorice brzojavko, naj pridem k seji pol. dr. v Gorico, da se zavzame stališče do revolucije. Seveda ni bilo ta dan prijetno v Gorici, v katero so korakali batalijoni obor. fašistov. Sestanek je razpravljajal o revoluciji, zavzel stališče ter določil tedaj. pred. društva, gospoda ravnatelja Ign. Križmana ter mene, da greva v deputacijo h komandi fašistov, in se nam je začrtala izjava, ki se je glasila, da Slovenci pripoznamo novo vladu kot dovršeno dejstvo ter da prosimo in zahtevamo varstva, zlasti v okolici, kjer so imeli prenočiti batalijoni. Komandant Heiland je vzel sporočilo na znanje ter obljubil, da se ne bo zgodila nobenemu Slovenecu v okolici nobena škoda. Torej se g. Šček ni šel poklanjat, ampak je skupno z društvenim predsednikom izvršil nalogo, dano mu po odboru. (Odobrovanje. Ogorčenje zoper poročanje »Eдинosti«.)

Ščevanje urednika.

Nadalje je »Eдинost« poročala in to ne enkrat, ampak večkrat, da sem hujškol urednika »Istrske Riječi« naj namenoma slabo piše. To je predrzna izmišljotina. Pred par dnevi sem se podal s pričo v uredništvo, kjer sem takoj naletel na g. urednika, ki sem ga vprašal, če je čital v »Eдинosti« napade name in kaj misli. Gospod urednik mi je odgovoril: »Znam, da se je zgodila krivica, in stvar če se izpravi«. Nato sem ga prosil, naj bi mi dal takoj primerno izjavo, a on je odgovoril, da je silno zaposlen in da naj se vrnem popoldne; ko pa sem poklical še drugo pričo v sobo, se je urednik umaknil v druge prostore. To je istina.

Slavni zbor! Vprašali me boste, zakaj nisem poslal v list popravkov? Trikrat so mi pri »Eдинosti« popravek zavrnil in tedaj sem jasno vedel, s kakšne baže ljudmi imam opravka.

Ne bom danes razpravljajal o tem, kako bi prišli h koncu takih podlih obrekovanj, eno pa je gotovo, da jaz ne bom nikdar tiral slovenskega brata pred sodnijo, pa naj si bo še tako zločinsko njegovo ravnanje.

Velika razlika.

Polemika je dostikrat ostra, pikra, včasih gre tudi preko postavljenih ojníc, zgrešim jaz, zgrešiš ti. Toda v teh sporih obstoji med nami in med tržaško gospodo velikanska razlika: dočim »Eдинost« trmasto vstraja v svojem obrekovanju, smo mi vsakokrat, ko se je ona čutila razžaljeno, predlagali, naj sporno zadevo reši častno razsodišče; toda »Eдинost« se je razsodišča vselej bala. Kdor pa je nedolžen, kdor ima pravico na svoji strani, ta se razsodišča ne boji! (ploskanje).

O zlorabi besede sloge.

Pravo moralno kugo pa zanaša »Eдинost« med narod s svojim sistematičnim zlorabljanjem besede sloga in edinost. Sloga obstoji v kooperaciji, nikakor pa v neprestanem hujškanju proti organizacijam, ki komu niso všeč. Trst vidi, da imajo Istrani svojo politično organizacijo, Goričani svojo, a mesto da bi skušal priti do sodelovanja z njimi, šunta in hujška proti obem organizacijam, proglašujočju za razkolniški, nenarodni itd. Njihova Prosvetna zveza, ki ima nekaj desetih društev in ki je zatajila skupni program iz leta 1920., je složna, je edinstvena, narodna, naša Prosvetna zveza pa, ki ima 110 društev, ki se zvesto drži programa iz 1920., pa je razkolniška, ni narodna.

Njihovi eksponenti, ki delajo za narod s kakim nastopom, si eer pa sede večinoma po kavarnah, so složni, so narodni, naši narodni delavci pa, ki žrtvujejo sebe v neprestanem delu za narod, ki živijo v stalni življenski nevarnosti pred fašisti (zbor izbruhne v buren aplavz na naslov drja Bitežnika, ki je bil ravno minole dni žrtev nasilja narodnih nasprotnikov), ti so razkolniški, ti niso narodni (klici: sramota!).

Kriva in prava sloga.

Kaj je kriva sloga? V neki občini je med vojno župan imel aprovizacijo; znal je tako dobro manipulirati, da mu je hiša vidno rastla iz pritličja v prvo in iz prvega v drugo nadstropje. Občinski svetovaleci so imeli pravico do kontrole. Kadarkoli pa se je oglasil kak starašina s kritiko županovega delovanja, je župan glasno klical: Mir! Sloga! Ne delati preprirov, ne raz-

kolov! Njemu je zlužila sloga za krinko, pod katero je smel uganjati svoje špekulacije. Ne sloga, ampak pravičnost je bila na mestu. Tudi pri nas se zlorablja beseda sloga v nečedne in sebične namene in tega mora biti konec.

Mi hočemo, zahtevamo, da tržaško vodstvo preneha z zlorabljanjem besede sloga v svoje namene. Goriška imej svojo organizacijo, Istra svojo, Trst svojo; vsaka organizacija deluj samostojno. Nad vsemi organizacijami pa bodi Narodni svet kot najvišja narodna instanca. Pustite svobodo delovanja vsaki organizaciji, ko pa pride za obrambo tistega, kar nam je vsem skupno, vsem drago, milo, to je za obrambo naših jezikovno-narodnih pravic, za obrambo našega jezika, naše šole, slovenskega značaja naše zemlje, tedaj moramo biti absolutno složni in edini (dolgotrajno odobrovanje!).

Slavni zbor! Sedaj stojimo pred državnozborskimi volitvami, za katere se moramo vsi, kar nas je, in naj si nas ločijo vsa načela, strniti v eno samo močno narodno falango, ker gre zato, da afirmiramo svojo eksistenco, da poudarimo svojo nezlomljivo voljo do življenja (dolgotrajno ploskanje in odobrovanje).

Zaupnica poslancu Ščeku.

Cenjeni zborovalci! Po govoru poslanca Ščka preidemo k jedru današnjega zborovanja — to je k volilnemu referatu, izvaja dr. Besednjak. Toda predno započnemo razpravo o tem važnem predmetu, naj mi ugledni zbor dovoli, da se v njegovem imenu zahvalim poslancu Ščeku za njegov govor, ki je temeljito pojasnil izvor napadov nasproti goriški politični organizaciji in še posebno nasproti osebi poslanca Ščka. Mi ne bomo vihteli kadilnic poslancu Ščeku in še najmanj bom to storil sam kot njegov osebni prijatelj, četudi bi znal najbolje oceniti njegovo neumorno delo na vseh poljih našega gospodarskega, kulturnega in političnega življenja. Toda mi bi ne bili več močje časti in ponosa, če ne bi današnji zbor zaupnikov najodločneje obsodil napadov nasprotnikov naše politične organizacije na poslanca Ščka. V imenu zbora se zahvaljujem poslancu Ščeku za njegovo neumorno in vsestransko delo, ki ga je z največjo požrtvovalnostjo in vs-trajnostjo vršil v dobi poslančevanja. V znak priznanja za njegov trud mu izrekamo najprisrčnejšo zahvalo in naše globoko, neomajno zaupanje. V njem vidi današnji cenjeni zbor moža, ki bo tudi v bodočnosti najboljši in najbolj nevstranšeno branil pravice slovenskega življa v Italiji. (Burno, dolgotrajno ploskanje. Zbor izraža z navdušenimi in enodušnimi klici svoje globoko spoštovanje in zaupanje do poslanca Ščka.)

Referat taj. dr. Bitežnika.

Odbor Polit. društva »Eдинosti« v Gorici je razpravljajal o drž. zborskih volitvah na svoji seji dne 1. februarja. Na tej seji se je odbor enodušno strinjal v tem, da se morajo Slovani v Italiji udeležiti državnozborskih volitev.

To zahteva politična zrelost Slovencev in Hrvatov; zdrav narodni organizem se ne sme nikdar odreči aktivni borbi, četudi je njegov narodni in politični položaj težak. Odbor Polit. društva »Eдинosti« v Gorici je v posebnem sporočilu, ki je bilo priobčeno v »Gor. Straži« povdaryl nujno potrebo enotnega

volilnega nastopa vseh Slovanov in je zato naročil društvenemu tajništvu, da stoji tozadevno nemudoma v stik z vsemi slov. političnimi organizacijami v Italiji. Tajništvo je nato povabilo z dopisom z dne 2. febr. tržaško politično društvo in politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri na skupno sejo, ki se je vršila dne 4. februarja in je s tem odgovorilo na dopis tržaškega političnega društva z dne 29. januarja.

Prva skupna seja.

Skupne seje se je za trz. pol. društvo ležil gosp. dr. Podgornik, politično društvo Hrvatov in Slovencev v Istri je zastopal dr. Brajša. Dr. Bitežnik je otvoril sejo in vprašal drja Podgornika, če ima pooblastilo, da sklene v imenu tržaškega političnega društva končni sporazum glede enotnega nastopa Slovencev in Hrvatov pri državno zborskih volitvah.

Dr. Podgornik je izjavil, da nima nobenega pooblastila, nobenih konkretnih predlogov in nobenih navodil za sklepanje sporazuma. Dr. Bitežnik je izjavil, da je postala seja vsled zadržanja tržaškega političnega društva brezpredmetna, ker je Politično društvo »Eдинost« v Trstu v svojem dopisu z dne 29. januarja izrecno povdaryl, da je stvar izredno nujna in so potrebne takojšnje odločitve in takojšnje delo.

Najboljše bi morda bilo, ako bi zastopniki Vašega odbora, predvideni spolnomočjo za sklepanje, mogli stopiti v direktni stik z zastopniki našega odbora, ki bi imeli seveda tudi pooblastilo za sklepanje. V tem primeru bi se mogle takoj ugotoviti modalitete skupne akcije za volitve. Ta dopis je bil popolnoma jasen in zato smo pričakovali, da se bo udeležil prve skupne seje zastopnik tržaškega pol. društva, ki bo imel pooblastilo in polnomočje za sklepanje. Sklenilo se je, da se seja ne prekine in zato je odbor goriškega političnega društva naznanil svoje konkretne predloge glede skupnega nastopa pri volitvah. Dr. Podgornik si je te predloge za beležil in je o njih poročal tržaškemu društvu. Istočasno se je sklenilo, da se bo vršila druga skupna seja vseh treh političnih društev dne 4. februarja v Gorici ob 2. uri pop., ki se je tudi vršila.

Druga skupna seja.

Te seje so se udeležili kot zastopniki tržaškega političnega društva dr. Čok, dr. Gabršček, dr. Slavik, dr. Vratovič in svetnik Vidmar. Kakor pri prvi skupni seji tako je vprašal dr. Bitežnik gospode Tržačane tudi pri drugi seji: Ali imate pooblastilo in polnomočje, da sklepete konkretno o pogojih za enotni volilni nastop. Dr. Slavik je odgovoril: Mi nimamo nobene polnomoči in nobenega pooblastila; kar bomo danes govorili, bodo naša osebna mnenja, s katerimi se va strinjate več ali manj naši somišljeniki. Ta izjava drja Slavika je bila za odbornike goriškega političnega društva nov dokaz, da hočejo zastopniki tržaškega društva pogajanja za enotni volilni nastop zavlačiti.

Mi pa ni smo hoteli kljub temu nedopustnemu, nelojalnemu, nedostojnemu postopanju prekiniti seje in smo poslušali poročilo drja Slavika, ki jim ga je poslal dr. Podgornik o naših konkretnih predlogih. Ko je prebral dr. Slavik poročilo o naših predlogih, ni omenil naših dveh važnih zahtev: 1.) prenehati mora vsako izrabljanje besede »sloga« proti goriški politični organizaciji; 2.) prenehati morajo takoj

medsebojni napadi. Dr. Slavik je vprašal, če se Goričani strinjajo z zapisnikom.

Na njegovo vprašanje, smo ugotovili, da ni omenil dveh važnih zgoraj omenjenih goriških zahtev. Ugotovili smo tudi, da je »Edinost« napadala goriško politično organizacijo po prvi skupni seji in to v zelo hinavsko zaviti obliki, kljub temu, da je dr. Podgornik potem telefona in potem ekspresnega pisma sporočil tudi ti dve zahtevi Goričanov Političnemu društvu »Edinosti« v Trstu.

Ni res, da smo mi začeli z očitani na tržaški naslov, kakor je bila pisala »Edinost«, temveč mi smo samo ugotovili njihovo nelepo in nedopustno, stalno napadanje goriške politične organizacije. Ugotovili smo predvsem nedostojen napad, ki ga je zagrešila »Edinost« z dne 5. februarja to je dva dni pred skupno sejo. Cenjeni zbor zaupnikov naj sodi, ali pomeni to resno delo, če pošilja trž. društvo, našemu društvu ekspresna in priporočena pisma, v katerih nas pozivlja, da naj mi določimo svojega zastopnika predvidenega s pooblastilom in polnomočjo, da bi sklenil z njimi spora zum glede enotnega volilnega nastopa? Ne, to se pa zastopniki iste ga društva udeležijo dveh skupnih sej in govoričijo samo o osebnih mnenjih!!! (Iz zбора: to ni nobeno rezno delo). Zbor zaupnikov naj sodi o drugem nelojalnem in neodpustnem koraku gospodov, ki so se šli pogajati v Benetke z zastopnikom Nencev, ne da bi o tem važnem koraku obvestili goriško politično organizacijo, brez katere je vsak uspešen volilni nastop v Italiji popolnoma izključen! (Klici zaupnikov: to je največja predrznost! naj se javno pribije, če je to res.) Dr. Podgornik je sicer zatrjeval pri prvi skupni seji, da so ta korak napravili radi nujnosti. Toda tudi nujnost tega koraka jih ni upravičila, da so ga napravili brez nas. (Tako je! Če poznajo ob drugi priliki telefon, brzojav ni morali poznati tudi ob tako važni priliki hitra prometna sredstva.)

Kako se je druga skupna seja končala, je cenjenim zaupnikom znano iz »Edinosti«. Prišlo je med drjem Slavikom in društvenim tajnikom do incidenta, radi katerega so zastopniki tržaškega društva zapustili sejo.

Drju Slaviku sem pisal sledeče pismo: Velecenjeni gospod doktor! Med Vami in p. dpisanim je prišlo na skupni seji naših političnih društev do neljubega incidenta. Z ozirom na besede, ki so povzročile incident, izjavljam, da nisem mislil trditi, da bi bili Vi materialno podkupljeni glede Jadranske banke. Naglašam, da sem hotel svoje besede že pri seji pravilno pojasniti. Prosim, da vzamete to mojo izjavo na znanje 7. II. 1924.

Moje očitanje.

Gospodom iz Trsta, nisem očital, da so osebno materialno podkupljeni, toda te trdim, da je vsa njihova duševnost bankirska, da je njihovo delo odvisno od bank? Zakaj ste polnili predale »Edinosti« z najrazličnejšimi napadi na našo strujo, na goriško pol. organizacijo in ljudi, ki v njej delujejo? Ali ne samo radi tega da bi zafušali zadevo Jadranske banke, radi katere vas je bilo pred slovensko javnostjo sram!? Ali ne samo raditega, da bi obrnili pozornost slovenske javnosti na drugo polje? (Tako je. Živahno ploskanje in pritrjevanje celega zbora.) Cenjeni zaupniki in prijatelji! »Goriška Straža«, glasilo našega

političnega društva, je čisto. Mi ne polnimo predalov svojega glasila z oglasi Jadranske banke, s katero je bilo nekaj zvezano naše »narodno ime« in ki je par dni za tem postala italijanska, fašistovska banka.

Tudi »Goriška Straža« bi lahko zaslužila pri Banca Adriatica lepe tisočake z oglasi, toda tega ne bo storila. Mi smo in hočemo ostati čisti. (Burno pritrjevanje.)

Konečni sklep nemogoč.

Iz poročila društvenega tajnika vidimo, da ne bo mogel zbor zaupnikov zavzeti končnega stališča glede enotnega volilnega nastopa Slovencev in Hrvatov pri državnozbornih volitvah, izvaja dr. Besednjak. Potrebna so povajanja s Trstom. Toda kljub vsem oviram mora današnji zbor zaupnikov nekaj skleniti. Potrebno je, da pooblasti odbor ali pa da izvoli poseben odbor iz svoje srede, kateremu da polnomoč, da vodi pogajanja s tržaškim političnim društvom. Po sklepu pogajanj moramo sklicati drugi zbor zaupnikov, ki naj končno veljavno sklepa o skupnem volilnem nastopu.

»Izjava poslanca Ščeka.«

S Tržačani bo sporazum glede tehnične strani volilnega boja lahek, težave nam zna delati samo sestava kandidatske liste. Da ne bomo izgubljali dragocenega časa, sem mnenja, da mora biti sestavljena lista tako, da bodo šli zanj z veseljem v borbo Tržačani, Istrani in Goričani. V listi bi ne smele nastopiti tiste osebe, ki so stale v ospredju dosedanje medsebojne borbe. Mislim, da sem povedal jasno. Jaz povlečem prvi te konsekvence in vzemite naznanje, da moje ime ne sme stati v listi.

Zbor zaupnikov zahteva kandidature poslanca Ščeka kot nositelja skupne liste.

Dr. Bitežnik se protivi temu, da bi se poslanec Šček odpovedal kandidaturi. »Četudi sem njegov prijatelj, sem prepričan, da ne bodo zaupniki zamerili, ako z vso resnobo zahtevam njegovo kandidature. Poznam nagibe poslanca Ščeka, ki mu narekujejo odpoved. Sam se je o razlogih odpovedi dovoljno jasno izjavil. Toda dolžnost zbora je, da izbere med sposobnimi, najsposobnejšega; med delavnimi, najbolj delavnega; med požrtvovalnimi, najbolj požrtvovalnega. (Tako je, se oglašajo zaupniki od vseh strani.) Kdo naj oceni njegovo neumorno delo? Saj ni skoraj občine in vasi na Goriškem, ki bi je ne obiskal kot poslanec; shodi, sestanki, predavanja, gospodarska posvetovanja, ki jih je imel posl. Šček grede na stotine; delo posl. Ščeka na vojnoodškodninskem polju je neprecenljivo; bil je vneti delavec Prosvetne zveze; ustanovil je »Našo založbo«, ki je razposlala med naše ljudstvo že precej lepih knjig. in ki ima sedaj v tisku slovensko-italijanski slovar. Nočem nadalje opisovati delovanja poslanca Ščeka, ker sem globoko prepričan, da se z menoj strinjajo vsi cenjeni zaupniki, da je delo in požrtvovalnost poslanca Ščeka njegova čast, ponos in najboljša obramba. Zato predlagam, da naj zbor zaupnikov sklene, da mora poslanec Šček kandidirati in biti nosilec naše skupne liste pri državnozbornih volitvah. (Burno pritrjevanje in odobrovanje celega zbora. Klici: Šček mora kandidirati na prvem mestu.)

Poslanec Šček prečita pismo, ki ga je pisal drju Wilfanu.

Poslanec Šček vstraja na odpovedi kandidature. V dokaz prečita

pismo, ki ga je pisal drju Wilfanu. V tem pismu utemeljuje posl. Šček z nairesnejšimi in stvarnimi razlogi potrebo, da bi se odpovedale kandidaturi vse one osebe, ki so stale v ospredju medsebojnih sporov. Za svojo osebo ne bi dopustil, da bi radi njega izgubila naša skupna narodna lista samo en glas Tržačana, ki mu je nasproten, — isto pa velja tudi za tržaške gospode nasproti Goričanom, ki so njim nasprotni. Poslanec Šček izjavlja, da odklanja ponujeno mu kandidature. (Klici: Tega ne dovolimo, nikdar!)

Zbor ponovno zahteva, da mora posl. Šček kandidirati kot nosilec liste.

Zbor zaupnikov se nikakor ni mogel strinjati z izjavo posl. Ščeka. Zaupniki so zaporedno izjavljali, da mora poslanec Šček kandidirati kot nosilec skupne liste.

To so odločno zahtevali zaupniki Vuk, Božič, Jare, Žužič, Kovačič, itd. itd.

Zaupnika Štrukelj I. in Bratuž Jernej sta pa zastopala stališče posl. Ščeka, to je: ne sme bi kandidirati osebe, ki so stale v ospredju medsebojnih napadov.

(Iz zбора so se čuli klici: Ako Wilfan ne odstopi, ne pojdemo vot, Goričani se moramo postaviti na svoje noge. Ne dovolimo, da bi Goriško zapostavljali.)

Ko so zaupniki povdarili svoje stališče, je izjavil dr. Besednjak: Iz izjav zaupnikov vidimo, da današnji zbor odločno zahteva, da mora biti Šček nosilec naše skupne liste. S tem hoče zbor zaupnikov izraziti poslanca Ščeku svoje popolno zaupanje v zadoščenje za vse trpljenje, ki so mu ga povzročili nedopustni napadi in žalitve. Tržačani morajo priti že enkrat do prepričanja, da pomenita tudi Goriška in Istra nekaj, ter da jim nihče ne priznava patenta, da morajo biti oni povsod in vedno prvi.

Sklepi in resolucije zbora zaupnikov.

Nato je zbor zaupnikov je sprejel sledeče resolucije:

I. Zbor zaupnikov goriške dežele pozivlja vse slovenske politične organizacije v Italiji, da osnujejo čimprej Narodni svet in nalaga društvenemu odboru, da prične energično akcijo za njega ustanovitev.

II. Zbor zaupnikov goriške dežele odločno spoznava nujno potrebo skupnega delovanja vseh Slovanov v Italiji brez razlike mišljenja in brez razlike sloja vselej, ko gre za obrambo skupnih narodnih idealov. V vsakem drugem oziru zagovarjamo organiz. svobodo našega ljudstva v Italiji, ker le pod temi pogoji je mogoč razvoj in napredek izobraženega naroda. Odločno pa obsojamo, da bi neznatne, ljudstvu odtujene skupine razumnikov zlorabljal idejo edinosti in sloge, v gospodarsko, socialno, politično in duševno izkoriščanje našega ljudstva.

III. Zbor zaupnikov goriške dežele je vzel na znanje poročilo društvenega tajnika in je obsodil, da so zastopniki tržaškega političnega društva izzivali člane goriškega političnega društva in pol. dr. za Slovence in Hrvatov v Istri, ter s tem izzvali incident in ga celo spravili v javnost v veliko veselje naših narodnih nasprotnikov, kljub temu, da je bil incident popolnoma osebne narave.

IV.) Zbor zaupnikov pooblašča ožji društveni odbor, da vodi s Tr-

stom pogajanja do končnega stališča razuma in mu nalaga, da odločno brani kandidature posl. Ščeka kot nosilec skupne liste. Pod vsemi pogoji mora braniti tudi stališče, mora biti nosilec liste Goričan.

V.) V ponedeljek, dne 18. februarja se bo vršil drugi zbor zaupnikov Goriške dežele. Zbor se bo vršil v društvenih prostorih ob 9. uri zjutraj. Pridite vsi, ki ste bili vabljeni na prvo zberevanje.

Zbor zaupnikov zaključen.

Dr. Besednjak je v sklepčnem govoru povdaril da morajo postati zbori zaupnikov stalna ustanova goriške organizacije. Z delovno vstrajnostjo in s polno zavestjo svoje narodne dolžnosti, mora Goriški Slovenci ustvariti organizacijo, na katero bodo ponosni sami in ki bo uživala spoštovanje tudi naših narodnih nasprotnikov. Na delo!

Slovincem mesta - Gorice!

Goriški Slovenci se dobro zavedamo, da smo odločili s svojim discipliniranim in mnogoštevilnim nastopom izid prvih občinskih volitev za Gorico v naši državi. Na številna moč v Gorici se je ob priliki izkazala na časten način naš slovenski živelj v Gorici je danes ponosen na svojo zmago.

Z ozirom na dejstvo, da se tokratnih občinskih volitev v nedeljo t. m. predvidevno ne udeleži nobena stranka razven fašistovske, sklenili slovenski volilci na svoji volilnih zborih, da se ne vdeležijo občinskih volitev.

Zato pozivlja podpisani volilni odbor vse slovenske volilce da popolnoma vzdrže občinskih volitev. Kakor je zahtevala stroga rodna disciplina od vsakega slovenskega volilca, da se je udeležil prvih občinskih volitev v Gorici vojni in da je glasoval za kandidata no listo, ki so jo postavili Slovenci tako veva DANES ista narodna dolžnost z isto resnobo in strogo sjo, da se vsak Slovenec v Gorici popolnoma vzdrži volitev in glasovanja v goriških mestni svet. Bodo te trdni, zavedni in disciplinirani. V narodni disciplini in zavednosti je bodočnost slovenskega meščanstva v Gorici.

Volilni odbor za občinske volitve v Gorici.

Duhovska misijonska Zveza

ima v Gorici tridnevno za ljetno stvo in eno konferenco za duhovnike in sicer dne 22. in 23. t. m. ob 7. uri zvečer in 24. t. m. ob 7. uri zjutraj z govori v župni cerkvi Ignacija; dne 21. t. m. (četrtrek) bo imel preč. g. Dr. Anton Zdešar konferenco za duhovnike v osrednjem semenišču ob 10. uri zjutraj.

Sestanek voditeljev Marijinih družb

bo dne 21. febr. t. l. takoj po zborovanju duh. misijonske zveze o katerem poročamo zgoraj, v prostorih velikega semenišča. Po potrebi nadaljevanje ob 1.30 popoldne. Pridite.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dopisniki, naročniki in čitatelji naj nam oprostite, da smo radi važnega poročila o zboru zaupnikov morali opustiti dopise, dnevnice, vesti, politični pregled, gospodarske vesti i. t. d. Zavarovalnica naše veje živine v Boycu dobi odgovor v prihodnji številki. Danes ji smo dolžna povrniti kupnine za kravo